

Notat

Ref: okan
Direktionen

Roskilde, d. 8. november 2023

Ang. Malmoplæg i Grønland fra Kuannersuit

DD har efter henvendelse fra Uddannelses- og Forskningsstyrelsen gennemgået sit arkiv og fremfundet akter om malmoplæget i Kuannersuit. Dette notat er skrevet på grundlag af disse akter.

Baggrund

I årene 1979-1983 gennemførte Forskningscenter Risø undersøgelser af, hvorvidt den uranholdige malm fra Kuannersuit havde en sådan kvalitet, at det ville være teknisk og økonomisk muligt at udnytte den til brændsel i atomkraftværker. Til brug for undersøgelserne blev der i 1979-1980 udsprængt materiale fra fjeldet, og ca. 4.700 t. malm blev transporteret til Risø, mens knap 5.700 tons blev oplagt ved fjeldet.

I forbindelse med aktiviteterne blev der i 1980 aftalt en plan for oprydning. Planen blev drøftet mellem Råstofforvaltningen under Ministeriet for Grønland, Grønlands tekniske organisation, Grønlands Geologiske Undersøgelse og Grønlands Fiskeriundersøgelser. I henhold til denne plans pkt. 8 skulle udvalgte malmpartier transporteres til Risø, mens de resterende bunker indtil videre skulle henlægges som reservebeholdning. Af samme punkt fremgår, at bunkerne skulle jævnes ud og terrænet reetableres så godt som muligt, hvis der ikke efter tre års forløb havde vist sig behov for at bevare reserven.

Ansaret for opgaven

Dansk Dekommissionering (DD) blev med Folketingsbeslutning B 48/2003 oprettet som statslig virksomhed under nuværende Uddannelses- og Forskningsministeriet i september 2003. DD fik overdraget ansvaret for de nukleare anlæg på Risø, og herunder også Behandlingsstationen for radioaktivt affald med tilhørende lagre. Malmbunkerne oplagt på Risø og restmateriale fra uranudvindingsforsøgene (tailings) betragtes som del af Behandlingsstationen med lagre.

DD blev opmærksom på eksistensen af malmbunkerne i Grønland og de indgåede aftaler om oprydning af disse i forbindelse med en henvendelse om spørgsmålet fra en borger i Grønland i 2008. I forbindelse med denne henvendelse blev det mellem DD og Uddannelses- og Forskningsministeriet afklaret, at ansvaret for eventuelle foranstaltninger i forhold til bunkerne i Grønland også sorterede under DD, da bunkerne relaterede sig til Forskningscenter Risøs nukleare aktiviteter, og ansvaret for oprydning efter disse var overdraget til DD i medfør af B 48.

Undersøgelser ved Danmarks Miljøundersøgelser (DMU)

Der blev i 2001 indgået aftale mellem Forskningscenter Risø og DMU (nu Aarhus Universitet) om gennemførelse af en miljøundersøgelse, der skulle vise, om



malmoplaget i Grønland havde påvirket dalen og fjordområdet. Undersøgelsens hovedkonklusion var, at malmbunkerne og udsivningen fra minen ikke havde en påviselig effekt på Narsaq Elv og Narsap Ilua. Der blev fundet forhøjelser i forhold til baggrundsværdierne af zirkonium, niobium og thorium, men disse forhøjelser kunne også påvises i 1976, det vil sige før brydningen, som følge af den naturlige påvirkning af miljøet fra de i fjeldet forekommende grundstoffer. En forhøjelse af bly kunne ikke vises også at eksistere før brydningen på grund af manglende data.

Som opfølgning på borgerhenvendelsen fra Grønland i 2008 bad DD DMU om at vurdere miljøeffekten af at udjævne malmbunkerne i Grønland i overensstemmelse med oprydningsplanen fra 1980. DMU konkluderede i deres rapport fra 2009, at malmbunkerne indeholder en række opløselige stoffer, som kunne tænkes at forurene Narsaq Elv ved en udglatning af bunkerne, fordi materialet i bunkerne herved bliver spredt ud og gøres mere tilgængeligt for opløsning i regnvand og smeltet sne. Specifikt for kobolt, nikkel og bly vil mængden af opløselige stoffer kunne bevirke mere end en fordobling af koncentrationen i Narsaq Elv, mens de øvrige opløselige stoffer kun findes i så små mængder, at de ikke vil resultere i en væsentlig øgning. For nikkel og kobolt forventes øgningen ikke at medføre overskridelse af fastsatte kvalitetskriterier. For bly er der en risiko for overskridelse af kvalitetskriterierne, hvis udglatningen sker om vinteren eller lige før vinter, hvorimod risikoen ikke vurderes at være til stede, hvis udjævningen foretages først på sommeren.

DMU's 2009-undersøgelse omfattede også en vurdering af fluor, og her er anbefalingen at foretage en eventuel udjævning tidligt på året, så det eventuelle ekstra bidrag fra malmbunkerne vil blive fortyndet i en stor vandmængde.

Det samlede konklusion fra 2009-undersøgelsen er, at det miljøkemisk er en fordel ikke at udjævne bunkerne. Hvis det alligevel ønskes, er anbefalingen at foretage udjævningen tidligt på sommeren.

Dialog med Uddannelses- og Forskningsministeriet og Råstofdirektoratet

Efter modtagelse af borgerhenvendelsen og DMU's efterfølgende undersøgelse var der flere kontakter mellem Uddannelses- og Forskningsministeriet og Råstofdirektoratet. DD blev oplyst om, at DMU-undersøgelsen fra 2009 ville blive oversendt til Råstofdirektoratet primo 2010. DD talte med ministeriet om sagen flere gange i første halvår 2010 og fik oplyst, at man afventede svar fra Råstofdirektoratet. I maj 2010 meddelte ministeriet telefonisk, at man endnu ikke havde hørt fra Råstofdirektoratet, og nævnte ved samme lejlighed, at man ville vende tilbage, når der var nyt i sagen.

I løbet af 2011 var der ligeledes løbende dialog om sagen mellem DD og ministeriet. December 2011 meddelte ministeriet, at man endnu ikke havde hørt fra Råstofdirektoratet, og det blev aftalt, at DD ikke skulle foretage sig yderligere som opfølgning på borgerhenvendelsen, før der skete noget nyt i sagen.

DD har herefter ikke været involveret yderligere i sagen om malmoplaget i Grønland.